

КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Нині в центрі суспільного розвитку є людина, якість та безпека її життя, а це вимагає від учасників ринкових відносин упровадження кардинально нових підходів до вирішення проблем захисту споживача в умовах поглиблення світових тенденцій до глобалізації, загострення конкуренції та розширення ринків збуту.

Це питання актуальним є і для України, бо наша держава прагне інтегруватися в європейські та світові економічні системи, що, в свою чергу, вимагає засвоєння нових правил функціонування господарської діяльності, які ставить перед Україною ринкова економіка. Відповідно до цього виживає та організація, установа чи країна, яка має всі найсучасніші технології, найвищу якість продукції, найнижчі ціни та найрізноманітніший вибір у сфері споживання.

Питання системи управління якістю продукції досліджували в своїх наукових працях такі зарубіжні дослідники як: Е.Демінга, К.Ісікави, Ф.Котлера, Дж.Харрінгтона, А.Фейгенбаума. Вагомий внесок у розвиток зазначених питань зробили вітчизняні науковці Ю.О. Адлер, В.Г. Андрійчук, В.Д. Базилевич, Ю.І. Внуков, А.Е. Воронкова, А.Л. Глічев, О.А. Грішнова, Н.П. Гончарова, В.Г. Дикань, Л.Є. Довгань, В.Г. Дубровін, С.В. Дружиніна, П.Я. Калита, Г.Г. Кирейцев, Т.Л. Мостенська, В.Д. Немцов, В.В. Окрепілов, П.Т. Саблук, А.О. Старостіна, Д.М. Черваньов, Ю.А. Шаповал, А.В. Шегда, Т.І. Щедрина, В.Л. Якубовський та інші. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених даній проблемі, недостатньо розробленими та висвітленими в економічній науці залишаються питання взаємозв'язку якості продукції з системою управління якістю продукції на підприємстві.

Метою даного дослідження є розкриття змісту і основних принципів сучасних систем управління якістю продукції на підприємстві, яке функціонує в Україні, тобто в державі з перехідною економікою та недосконалою конкуренцією.

Система управління якістю – це організаційна основа управління підприємством, яка в широкому розумінні може розглядатися як система менеджменту організації щодо якості. Характерною особливістю сучасних систем управління якістю, які мають на меті задовольнити потреби ринку, є їх здатність легко піддаватися аналізу, бути недвозначними і зрозумілими, чітко розробленими і прийнятними для споживачів, громадськості та відповідних урядових організацій. Таке комплексне управління якістю забезпечує конкурентоздатність виготовлювача як на національних, так і на міжнародних ринках. Крім цього, воно дає фірмі підставу для прийняття доцільних, ініціативних і наступальних рішень.

У світовій практиці широко використовуються системи менеджменту якості за стандартами ISO серії 9000 (вимоги до системи управління), екологічного менеджменту за стандартами ISO серії 14000 (вимоги до управління навколишнім середовищем), статистичні методи керування якістю, концепція загального управління якістю — TQM (Total Quality Management), концепція “Шість сигм”, принципи бенчмаркінгу, методи “кайзен”, “канбан” “поке-ека”, “хосін канрі”, реінженіринг.

Найзначнішим досягненням у сфері забезпечення високого рівня якості і конкурентоспроможності продукції за останні роки стало запровадження на підприємствах системи загального менеджменту якості – Total Quality Management (TQM). Парадигма TQM містить у собі систему принципів, яка допомагає щонайкраще використовувати наявні ресурси організації. Саме дані принципи менеджменту якості продукції й покладені в основу стандартів на системи управління якістю, що входять до ISO 9000.

Головна ідея концепції TQM полягає в тому, що компанія має працювати не лише над якістю продукції, але й над якістю роботи в цілому. Постійне одночасне покращення цих трьох складових: якості продукції, якості організації процесів та рівня кваліфікації персоналу дозволять досягти більш швидкого та ефективного розвитку виробництва.

Якість продукції в рамках даної концепції повинна визначатися такими детермінантами як: реалізація задоволення вимог споживачів, зростання фінансових показників та задоволення працівників підприємства умовами праці. Якість організації процесів повинна містити два механізми: контроль якості (Quality Assurance) та покращення якості (Quality Improvements). Перший механізм – контроль якості, завдяки якому підтримується необхідний рівень якості на всіх етапах виробництва. Другий механізм – покращення якості. На цьому рівні не лише підтримується існуючий рівень якості, але й постійно відбувається процес покращення якості.

Система TQM є комплексною системою, орієнтованою на постійне поліпшення якості, мінімізацію виробничих витрат і постачання точно в термін. Основна філософія TQM базується на принципі – поліпшенню немає меж.

Коли політика керівництва містить перераховані принципи TQM, що дозволяють співробітникам успішно працювати в майбутньому і зв'язувати всіх зацікавлених осіб єдиною метою — фірма здатна ефективно функціонувати в конкурентному середовищі, тому що головна цільова настанова систем якості, побудованих на основі стандартів ISO 9000 — це забезпечення якості продукції, що потребує замовник, і надання йому доказів у здатності підприємства зробити це.

На жаль, в Україні спостерігаємо ситуацію, коли стимулів у підприємств до впровадження сучасних систем управління якістю явно недостатньо, щоб вони переважили фінансові та трудові витрати, які необхідні для успішного впровадження системи.

Сформульовані переваги TQM є напрямками розвитку, а не кінцевим результатом. Це пов'язано з тим, що, з одного боку, потреби споживачів, суспільства й співробітників постійно змінюються, їх необхідно постійно відслідковувати, прогнозувати й задовольняти з деяким випередженням у часі: з іншого боку — технічні умови й технології, що постійно змінюються, припускають постійну зміну методів контролю й забезпечення якості, організаційних механізмів і управлінських методик. Даний підхід позначається спеціальним терміном “quality improvement” (“постійне поліпшення якості”).

Існує низка негативних тенденцій та проблем, що стають на заваді впровадженню систем управління якістю, а саме: низька обізнаність спеціалістів вітчизняних підприємств щодо необхідності та можливості функціонування сучасних систем управління; недостатній рівень фінансування науково-методичних розробок у сфері систем управління; низька ефективність координації робіт із забезпечення реалізації державної політики у сфері управління якістю, як складової загальнодержавного підходу до підвищення конкурентоспроможності, якості та безпечності товарів і послуг вітчизняних підприємств.

Проголошений у Концепції підхід до закупівлі продукції за бюджети і кошти, який передбачав наявність у постачальника даної продукції сертифікованої в національній системі сертифікації (УкрСЕПРО) СУЯ та (або) системи екологічного управління, досі є нереалізований, хоча реалізація такого підходу не потребує значних коштів.

Цінний досвід вдосконалення системи управління якістю продукції накопичено на підприємствах з виробництва молочної продукції, де управління якістю здійснюється шляхом чіткого розподілу функцій і завдань управління якістю продукції між існуючими підрозділами і працівниками, періодичному перегляді як самих функцій і завдань, так і їхнього розподілу заради поліпшення діяльності та створення спеціального органу – відділу якості, безпеки продукції та екологічного менеджменту. Система управління якістю на підприємствах з виробництва молочної продукції охоплює управління та контроль за якістю продукції, що виготовляється на підприємстві, а також весь процес виробництва.

Отже, концепції сучасних систем управління якістю продукції на підприємстві, незалежно від форми власності та масштабу виробничої діяльності, повинні оптимально сполучати дії, методи і засоби, що забезпечують, з одного боку, виготовлення продукції, що задовольняє поточні запити і потреби ринку, а з іншого боку – розробку нової продукції, здатної задовольняти майбутні запити і потреби ринку. Також варто зазначити, що для підприємств, які прагнуть завоювати тверді позиції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, потрібно мати відповідну систему управління якістю продукції, яка буде орієнтована на глобальний ринок і забезпечуватиме критерії конкурентоспроможності.